

พุทธบูรณาการเพื่อเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งของคณะกรรมการกลาง
หมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองบ้านยอด
ตำบลยอด อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน
BUDDHADHAMMA INTEGRATION FOR STRENGTHENING COMMUNITY'S
STRENGTH OF THE COMMITTEE OF BAN YOD VOLUNTEER DEVELOPMENT
AND SELF-DEFENSE VILLAGE, YOD SUB-DISTRICT,
SONGKHWAE DISTRICT, NAN PROVINCE

เมธา สีคำ*, พระครูสุตันทนภันฑิต (วัชรพงษ์ ปล้องขัน), จีรทัศน์ โรจน์กิจจากุล

Metha Seekham*, Phrakrusutananthapandit (Watcharapong Plongkhun), Theeratas Rojkitjakul

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

*Corresponding Author E-mail: metha_cav.15@hotmail.com

Received May 4, 2026; Revised May 19, 2026; Accepted June 15, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับชุมชนเข้มแข็ง 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอปริหานิยธรรมกับชุมชนเข้มแข็ง และ 3. นำเสนอพุทธบูรณาการเพื่อเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งของคณะกรรมการกลางหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองบ้านยอด ตำบลยอด อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามจากประชากรกลุ่มตัวอย่างจำนวน 185 คน มาวิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาจากสถิติเชิงพรรณนา เป็นความเรียง ตารางแจกแจงความถี่ เพื่อสนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณ

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับชุมชนเข้มแข็ง พบว่า ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน 2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอปริหานิยธรรมกับชุมชนเข้มแข็ง พบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 และ 3. พุทธบูรณาการเพื่อเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งของคณะกรรมการกลางหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองบ้านยอด ตำบลยอด อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน โดยใช้หลักอปริหานิยธรรม เป็นแนวทางการปฏิบัติให้เกิดการขับเคลื่อนงานพัฒนาหมู่บ้านให้สัมฤทธิ์ผลในทุกมิติการพัฒนา 5 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาสังคมด้วยการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับประชาชนอย่างทั่วถึง ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจด้วยการสร้างระบบเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนให้เกิดความมั่นคงยั่งยืน ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยให้คนสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างสมดุล ด้านความปลอดภัยและสถาบันด้วยการสร้างระบบเฝ้าระวังภัยภายในชุมชนและการปลูกฝังอุดมการณ์ให้คนในชุมชนเกิดความรักในสถาบัน และด้านการมีส่วนร่วมด้วยการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มวัย ได้มีบทบาทในการแสดงความคิดเห็น และทำกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนร่วมกัน

คำสำคัญ: พุทธบูรณาการ, หลักอปริหานิยธรรม, เสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง

Abstract

This research article aimed to: 1. to study the level of community strength; 2. to examine the relationship between Aparihaniyadhamma principles and community strength; and 3. to propose a Buddhist-integrated approach for strengthening the community of the Central Committee of Ban Yot Village Volunteer Development and Self-Defense Group, Yot Subdistrict, Song Khwae District, Nan Province. This study employed a mixed-methods research design. Quantitative data were collected through questionnaires from 185 respondents and analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation. Qualitative data were obtained through in-depth interviews with 10 key informants and analyzed using content analysis. The findings were presented in descriptive form and frequency distribution tables to support the quantitative results.

The findings revealed that: 1. the overall level of community strength was at the highest level in all aspects; 2. the relationship between Aparihaniyadhamma principles and community strength was positive at a very high level, with statistical significance at the 0.01 level; and 3. the Buddhist-integrated approach for strengthening the community was based on the application of Aparihaniyadhamma principles as practical guidelines for driving village development successfully across five dimensions: social development through improving the quality of life of all citizens; economic development through establishing a sustainable community-based economic system; environmental conservation through promoting a balanced coexistence between people and nature; security and institutional development through creating community surveillance systems and fostering loyalty to national institutions; and participation through encouraging people of all age groups to express opinions and engage in community activities collectively.

Keywords: Buddhadhamma Integration, Aparihaniyadhamma Principles, Community Strengthening

บทนำ

หมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (หมู่บ้าน อพป.) เป็นโครงการสำคัญระดับชาติที่มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1. เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของหมู่บ้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การปกครอง และการป้องกันตนเองตามสภาพของการรวมตัวของราษฎรในหมู่บ้าน 2. เพื่อพัฒนา ประชาชนให้เกิดความตื่นตัว มีความรับผิดชอบและร่วมมือในการบริหารงานการปกครองหมู่บ้านและร่วมกระทำการกิจกรรมต่าง ๆ ในหมู่บ้านของตน และ 3. เพื่อฝึกกำลังประชาชนให้เกิดความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันที่จะรับผิดชอบในการต่อต้านการแทรกซึม บ่อนทำลาย ด้วยตัวของตัวเองเป็นหลัก โดยอาศัยการสนับสนุนจากภาครัฐให้น้อยที่สุด (พระราชบัญญัติจัดระเบียบบริหารหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง พ.ศ. 2522, 2522) และตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ก็ยังคงเป็นเป้าหมายสำคัญที่ รัฐบาลต้องการให้มีการขับเคลื่อนไปอย่างเป็นรูปธรรม และมีความยั่งยืน เพราะชุมชนถือว่าเป็นรากฐานของประเทศ หากชุมชนมีความเข้มแข็ง ประเทศชาติก็จะมั่นคง และพัฒนาไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ ขึ้นมา เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกัน อันจะก่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ คือ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) โดยมีวิสัยทัศน์ประเทศ คือ

“ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว และเป้าหมายการพัฒนาประเทศ” คือ “ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน” (สำนักกิจการความมั่นคงภายใน, 2567)

หมู่บ้านยอด ตำบลยอด อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน ได้ถูกจัดตั้งให้เป็นหมู่บ้าน อพป. ลำดับที่ 1580 เมื่อปี พ.ศ.2523 และได้มีการขับเคลื่อนการดำเนินงานการบริหารจัดการหมู่บ้าน โดยคณะกรรมการกลางหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง ตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการแต่ละฝ่ายมาจนถึงปัจจุบัน และถึงแม้ปัจจุบันสถานการณ์ด้านความมั่นคงและความไม่สงบเรียบร้อยได้เปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่หลากหลาย มีความสลับซับซ้อน รุนแรง ส่งผลกระทบเป็นวงกว้าง โดยเฉพาะปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด และปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติที่รุนแรงมากขึ้น จึงจำเป็นต้องมีการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับหมู่บ้านให้มีภูมิคุ้มกัน ครอบคลุมในทุกมิติ สามารถดำรงอยู่ได้ในสภาวะปัจจุบัน เป็นหมู่บ้านที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ฉะนั้น กระบวนการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง คือการส่งเสริมให้ผู้นำและคนในชุมชนเกิดความคิด ความตระหนักรู้ และเห็นคุณค่าในตนเอง รวมถึงเชื่อมั่นในความสามารถที่จะคิด ตัดสินใจ และลงมือทำได้อย่างอิสระ เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตและแก้ไขปัญหาทั้งของตนเองและส่วนรวม โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกคน ในกิจกรรมที่หลากหลาย ซึ่งก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันและต่อยอดไปสู่การพัฒนากิจกรรมอื่นอย่างต่อเนื่อง จนนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนในหลายด้าน เช่น เศรษฐกิจ การปกครอง และภูมิปัญญาท้องถิ่น (กัมพลเพ็ชรล้อมทอง และคณะ, 2564)

หลักการบริหารนิยม เป็นหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาที่มีความสอดคล้องกับการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง เพราะเป็นหลักธรรมที่มุ่งเน้นให้ทุกคนมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม สร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นภายในชุมชน ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสังคมได้อย่างแท้จริง ประกอบด้วย 1. หลักการประชุมกันเป็นนิตย 2. การเริ่มประชุม เลิกประชุม และทำกิจที่พึงกระทำโดยพร้อมเพรียงกัน 3. การไม่แก้ไขหรือยกเลิกกฎระเบียบของชุมชนโดยพลการ และยอมรับมติเสียส่วนใหญ่ของที่ประชุม 4. การเคารพเชื่อฟังผู้อาวุโส 5. การสงเคราะห์และช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส 6. การส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม และ 7. การยึดมั่นในสถาบันหลักของประเทศ อันได้แก่ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ (ที.ม. 10/134/78) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ เรื่องพุทธบูรณาการเพื่อเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งของคณะกรรมการกลางหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองบ้านยอด ตำบลยอด อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน โดยศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่าง หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาที่กล่าวมาข้างต้นว่าจะส่งผลทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสันติสุข อยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างกลมกลืน และสร้างชุมชนให้เข้มแข็งอย่างยั่งยืน ได้อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับชุมชนเข้มแข็งของคณะกรรมการกลางหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองบ้านยอด ตำบลยอด อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักการบริหารนิยมกับชุมชนเข้มแข็งของคณะกรรมการกลางหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองบ้านยอด ตำบลยอด อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน
3. เพื่อนำเสนอพุทธบูรณาการเพื่อเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งของคณะกรรมการกลางหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองบ้านยอด ตำบลยอด อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล และวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบทนำเสนอเป็นความเรียงประกอบตารางแจกแจงความถี่ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อสนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บ้านยอด ตำบลยอด อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน และมีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป รวมจำนวน 342 คน (สำนักงานสถิติจังหวัดน่าน, 2567)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ บ้านยอด ตำบลยอด อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน และมีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ซึ่งได้คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973) ได้จำนวน 185 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ให้การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยพิจารณาคัดเลือกจากบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัย เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ตรง สามารถให้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วน และยินดีให้ความร่วมมือในการวิจัย จำนวน 10 รูปหรือคน ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ๆ ละ 2 รูปหรือคน ได้แก่ กลุ่มนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา กลุ่มนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ กลุ่มผู้บริหาร กลุ่มผู้นำท้องที่หรือคณะกรรมการหมู่บ้าน และกลุ่มตัวแทนประชาชน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เกี่ยวกับความคิดเห็นต่อหลักการบริหารนิยธรรม 7 และตอนที่ 3 เกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งในการขับเคลื่อนงานภายใต้การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านให้สัมฤทธิ์ผลในทุกมิติการพัฒนา

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลกับประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บ้านยอด ตำบลยอด อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน จำนวน 185 ชุด และเก็บแบบสอบถาม คืนครบถ้วนทั้ง จำนวน 185 ชุด คิดเป็น 100 เปอร์เซ็นต์ ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยขออนุญาตใช้วิธีจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์ แล้วนำข้อมูลที่ได้นำมารวบรวมเพื่อวิเคราะห์ด้วยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาและสถิติอนุมาน ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา นำมาสังเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย และนำเสนอในรูปแบบความเรียง พร้อมตารางแจกแจงความถี่ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อสนับสนุนและเชื่อมโยงกับผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ

ผลการวิจัย

1. ระดับการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งของคณะกรรมการกลางหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง บ้านยอด ตำบลยอด อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน ประกอบด้วย 5 ด้าน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.83$, S.D. = 0.29) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งของคณะกรรมการกลางหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองบ้านยอด ตำบลยอด อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน โดยภาพรวม

การเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งของคณะกรรมการกลางหมู่บ้าน อาสาพัฒนาและป้องกันตนเองบ้านยอดตำบลยอด อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการพัฒนาสังคม	4.74	0.41	มากที่สุด
2. ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ	4.81	0.36	มากที่สุด
3. ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	4.81	0.39	มากที่สุด
4. ด้านความปลอดภัยและสถาบัน	4.86	0.30	มากที่สุด
5. ด้านการมีส่วนร่วม	4.91	0.25	มากที่สุด
ภาพรวม	4.83	0.29	มากที่สุด

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักการบริหารนิยธรรมกับชุมชนเข้มแข็งของคณะกรรมการกลางหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองบ้านยอด ตำบลยอด อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก ($R=0.876^{**}$) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักการบริหารนิยธรรมกับชุมชนเข้มแข็งของคณะกรรมการกลางหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองบ้านยอด ตำบลยอด อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	การเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ของชุมชน โดยภาพรวม	ตัวแปรตาม				
		1. ด้านการพัฒนาสังคม	2. ด้าน การพัฒนาเศรษฐกิจ	3. ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	4. ด้านความปลอดภัยและสถาบัน	5. ด้านการมีส่วนร่วม
ตัวแปรอิสระ						
หลักการบริหารนิยธรรม	0.876**	0.819**	0.787**	0.674**	0.734**	0.722**
1. การประชุมกันเป็นนิตย	0.682**	0.776**	0.690**	0.471**	0.513**	0.435**
2. การเริ่มประชุม เลิกประชุม และทำกิจที่พึงกระทำโดย พร้อมเพรียงกัน	0.740**	0.622**	0.691**	0.541**	0.669**	0.668**
3. การไม่แก้ไขหรือยกเลิก กฎระเบียบของชุมชนโดย พลการและยอม รับมติเสียง ส่วนใหญ่ของที่ประชุม	0.683**	0.699**	0.617**	0.497**	0.596**	0.475**

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอภิธานิธรรมกับชุมชนเข้มแข็งของคณะกรรมการกลางหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองบ้านยอด ตำบลยอด อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน (ต่อ)

ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	การเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ของชุมชน โดยภาพรวม	ตัวแปรตาม				
			1. ด้านการพัฒนาสังคม	2. ด้าน การพัฒนาเศรษฐกิจ	3. ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	4. ด้านความปลอดภัยและสถาบัน	5. ด้านการมีส่วนร่วม
4. การเคารพเชื่อฟังผู้อาวุโส	0.676**	0.676**	0.551**	0.592**	0.497**	0.630**	0.665**
5. การสงเคราะห์และช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส	0.676**	0.676**	0.689**	0.631**	0.539**	0.510**	0.467**
6.การส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม	0.723**	0.723**	0.637**	0.629**	0.561**	0.601**	0.683**
7. การยึดมั่นในสถาบันหลักของประเทศไทย อันได้แก่ รักษาดีบำรุงศาสนาเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์	0.722**	0.722**	0.525**	0.504**	0.726**	0.618**	0.763**

3. พุทธบูรณาการเพื่อเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งของคณะกรรมการกลางหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองบ้านยอด ตำบลยอด อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน ประกอบด้วยหลัก อภิธานิธรรม 7 ประการ คือ 1. การประชุมกันเป็นนิตย 2. การเริ่มประชุม เลิกประชุม และทำกิจที่พึงกระทำโดยพร้อมเพรียงกัน 3. การไม่แก้ไขหรือยกเลิกกฎระเบียบของชุมชนโดยพลการ และยอมรับมติเสียงส่วนใหญ่ของที่ประชุม 4. การเคารพเชื่อฟังผู้อาวุโส 5. การสงเคราะห์ และช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส 6. การส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม และ 7. การยึดมั่นในสถาบันหลักของประเทศไทยอันได้แก่ รักษาดี บำรุงศาสนา เทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยนำหลักการปฏิบัติตามหลักธรรมเหล่านั้นมาประกอบการขับเคลื่อนงานในการพัฒนาหมู่บ้านให้สัมฤทธิ์ผลในทุกมิติการพัฒนา 5 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการพัฒนาสังคม 2. ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ 3. ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 4. ด้านความปลอดภัยและสถาบัน 5. ด้านการมีส่วนร่วม ดังนั้นผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่าหลักอภิธานิธรรม ส่งผลทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ คนในชุมชนอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสันติสุข อยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างกลมกลืน และกลายเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ยั่งยืน อย่างแท้จริง

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งของคณะกรรมการกลางหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองบ้านยอด ตำบลยอด อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน พบว่าการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งของคณะกรรมการฯ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จในการบริหารจัดการและพัฒนาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความพร้อมในทุกมิติ ทั้งศักยภาพของกลไกผู้นำ ความตระหนักรู้ในการมีส่วนร่วมของประชาชน มีภาคีเครือข่ายให้การสนับสนุนในด้านต่าง ๆ

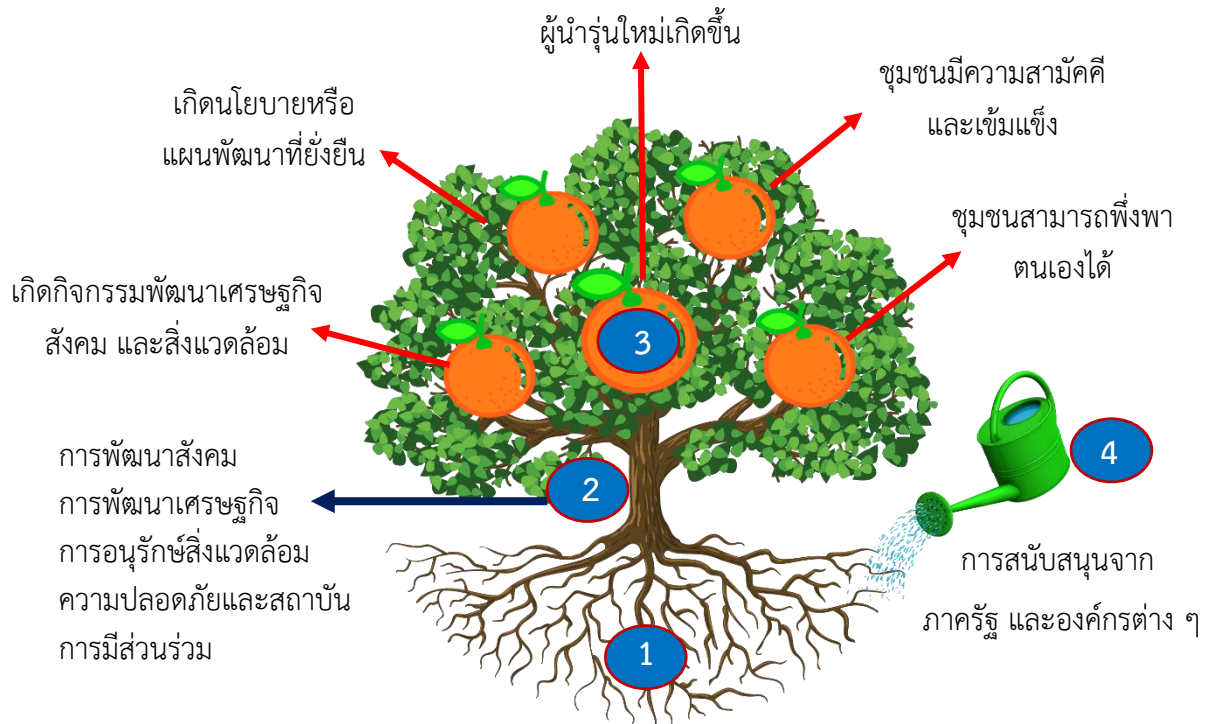
ทำให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ จนส่งผลทำให้หมู่บ้านมีความพร้อมสู่การเป็นชุมชนต้นแบบ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่วางไว้ และมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของฉันทนา แสงสุวรรณถาวร (2565) ที่พบว่า สภาพการพัฒนากุฏิสงฆ์ 5 บ้านกำแพงดิน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร ตามหลักทฤษฎี 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักการบริหารนิยธรรมกับชุมชนเข้มแข็งของคณะกรรมการกลางหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองบ้านยอด ตำบลยอด อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยภาพรวม อยู่ในระดับสูงมาก ($R = 0.876^{**}$) แสดงให้เห็นว่า การยึดหลักการบริหารนิยธรรมจะช่วยส่งผลทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งได้อย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระคาร์ดินัลอภิรักษ์ (ทองน้อย) และพระครูนิวิฐศีลขันธ (2563) ที่พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการเชิงเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวกับหลักการบริหารนิยธรรมในเขตเทศบาลตำบลทุ่งน้อย อำเภอโพธาราม จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01 โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูงจึงยอมรับสมมติฐาน

3. พุทธบูรณาการเพื่อเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งของคณะกรรมการกลางหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองบ้านยอด ตำบลยอด อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน โดยการบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรม 7 ประการ มาเป็นหลักปฏิบัติเพื่อช่วยให้การขับเคลื่อนงานในการพัฒนากุฏิสงฆ์ในทุกมิติการพัฒนา 5 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการพัฒนาสังคม ด้วยการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับประชาชนอย่างทั่วถึง ครอบคลุมทุกกลุ่มวัย 2. ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ ด้วยการสร้างระบบเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนให้เกิดความมั่นคงยั่งยืน ด้วยการพัฒนาอาชีพเพื่อสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน 3. ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ด้วยการบริหารจัดการทรัพยากร ธรรมชาติอย่างมีระบบ เพื่อฟื้นฟูและรักษาความสมบูรณ์ของระบบนิเวศไว้ ให้คนสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างสมดุล 4. ด้านความปลอดภัยและสถาบัน ด้วยการสร้างระบบเฝ้าระวังและรักษาความปลอดภัยภายในชุมชน และการปลูกฝังอุดมการณ์ให้คนในชุมชนเกิดความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นสำคัญ และ 5. ด้านการมีส่วนร่วม ด้วยการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มวัยได้เข้ามามีบทบาทในการแสดงความคิดเห็น และทำกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเมธิชัย ริมสกุล และคณะ (2568) พบว่า การประยุกต์หลักการบริหารนิยธรรมเพื่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ นั้นประกอบด้วย การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน โดยเปิดโอกาสให้คนในพื้นที่แสดงความคิดเห็น เสนอปัญหา และร่วมตัดสินใจผ่านกระบวนการต่าง ๆ เช่น การประชุมและการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น รวมถึงการลงมือดำเนินโครงการและติดตามผลให้เกิดประโยชน์ต่อทั้งตนเองและส่วนรวม นอกจากนี้ยังเน้นความสามัคคี ความเคารพต่อผู้นำ การปฏิบัติตามกติกาอย่างเป็นธรรม การส่งเสริมบทบาทของสตรี ตลอดจนการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี และการนำหลักคุณธรรมมาปรับใช้เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนตำบลล้าน

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์ได้จากกรณีศึกษา เรื่อง “พุทธบูรณาการเพื่อเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งของคณะกรรมการกลางหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองบ้านยอด ตำบลยอด อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน” ทำให้ผู้วิจัยสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปสังเคราะห์เป็นแนวทางในการเสริมสร้างให้คณะกรรมการกลางหมู่บ้านได้นำไปบูรณาการหรือประยุกต์ใช้ให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งได้อย่างเป็นรูปธรรม และมีความยั่งยืน ซึ่งผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์ออกมาเป็นองค์ความรู้จากการวิจัย คือ “Tree Model” ดังนี้

ทุนทางศีลธรรม (หลักจริยธรรม 7 ประการ)

ทุนมนุษย์ (ความรู้ ความสามารถของคนในชุมชน) ทุนสังคม (เครือข่าย ความร่วมมือ ความไว้วางใจ)

ทุนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และความต้องการที่แท้จริงของประชาชน

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับการสังเคราะห์การวิจัย “Tree Model”

ที่มา: ผู้วิจัย

จากภาพที่ 1 “Tree Model” หรือ โมเดลต้นไม้ เป็นแนวคิดเชิงภาพที่ใช้ “ต้นไม้” เป็นสัญลักษณ์แทนกระบวนการพัฒนา หรือการเติบโตของสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างเป็นระบบและยั่งยืน โดยเฉพาะในการพัฒนาชุมชน ซึ่งจะอธิบายถึงความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ที่ช่วยทำให้ ชุมชนเกิดการพัฒนาและเติบโตอย่างเข้มแข็ง ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ส่วน ประกอบด้วย

1. ราก (Roots) เป็นปัจจัยพื้นฐาน หรือต้นทุนของชุมชน เป็นส่วนที่หล่อเลี้ยงต้นไม้ เปรียบเสมือนทุนและทรัพยากรของชุมชน ได้แก่ ทุนทางศีลธรรม (หลักจริยธรรม) ทุนมนุษย์ (ความรู้ ความสามารถของคนในชุมชน) ทุนสังคม (เครือข่ายความร่วมมือความไว้วางใจ) และทุนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และความต้องการที่แท้จริงของประชาชน

2. ลำต้น (Trunk) เป็นกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ลำต้นเป็นสิ่งที่เชื่อมรากกับผล เปรียบได้กับกระบวนการเรียนรู้และการทำงานร่วมกัน ของคนในชุมชน ได้แก่ การขับเคลื่อนงานพัฒนาหมู่บ้านให้สัมฤทธิ์ผลในทุกมิติการพัฒนา 5 ด้าน ประกอบด้วย 1.ด้านการพัฒนาสังคม โดยมุ่งเน้นการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับประชาชนอย่างทั่วถึงครอบคลุมทุกกลุ่มวัย ด้วยการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานให้เหมาะสมตามความจำเป็น 2.ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยมุ่งเน้นการสร้างระบบเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนให้เกิดความมั่นคงยั่งยืน ด้วยการพัฒนาอาชีพเพื่อสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน 3.ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยมุ่งเน้นการบริหารจัดการทรัพยากร ธรรมชาติอย่างมีระบบ เพื่อฟื้นฟูและรักษาความสมบูรณ์ของระบบ

นิเวศไว้ให้คนสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างสมดุล 4.ด้านความปลอดภัยและสถาบัน โดยมุ่งเน้นการสร้างระบบเฝ้าระวังและรักษาความปลอดภัยภายในชุมชน และการปลูกฝังอุดมการณ์ให้คนในชุมชนเกิดความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นสำคัญ 5.ด้านการมีส่วนร่วม โดยมุ่งเน้นการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มวัย ได้เข้ามามีบทบาทในการแสดงความคิดเห็น และทำกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนร่วมกัน

3. กิ่ง ใบ ดอก ผล (Branches, Leaves, Fruit) เป็นผลลัพธ์และความยั่งยืน ซึ่งส่วนนี้แทน ผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ได้แก่ ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ เกิดกิจกรรมพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ผู้นำรุ่นใหม่เกิดขึ้น เกิดนโยบายหรือแผนพัฒนาที่ยั่งยืน ชุมชนมีความสามัคคีและเข้มแข็ง

4. ปุ๋ยและน้ำ Fertilizer and Water เป็นปัจจัยภายนอกที่ช่วยให้ต้นไม้เกิดการเจริญเติบโต ได้อย่างสมบูรณ์ เปรียบเสมือน การได้รับการสนับสนุนจาก ภาครัฐ หรือองค์กรต่าง ๆ ซึ่งส่งผลให้ชุมชนเกิดการพัฒนาอย่างรวดเร็วและมีความต่อเนื่อง

สรุปและข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ฝ่ายความมั่นคง ที่ว่าการอำเภอสองแคว จังหวัดน่าน ควรกำหนดนโยบายส่งเสริม การมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ให้มากที่สุด

2. ฝ่ายความมั่นคง ที่ว่าการอำเภอสองแคว จังหวัดน่าน ควรมีการส่งเสริมเพื่อพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการฯ ให้เป็นผู้นำชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง

3. ฝ่ายความมั่นคง ที่ว่าการอำเภอสองแคว จังหวัดน่าน ควรส่งเสริมการเชื่อมโยงเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของหมู่บ้านและสามารถขยายผลความสำเร็จสู่พื้นที่อื่น ๆ ได้

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. คณะกรรมการฯ ควรส่งเสริมให้มีการนำเอาหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารชุมชน เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

2. คณะกรรมการฯ ควรมีการพัฒนาต่อยอดจัดตั้งชุมชน เป็นศูนย์เรียนรู้หรือเครือข่าย ความร่วมมือระหว่างหมู่บ้าน เพื่อเป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ทางพุทธธรรม

3. คณะกรรมการฯ ควรส่งเสริม และขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการพัฒนาสังคม เรื่องการดูแลกลุ่มเปราะบางในด้านต่าง ๆ เพื่อความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น รวมถึงส่งเสริมพัฒนาบทบาทสตรีได้มีส่วนร่วมในสังคม ให้มากยิ่งขึ้น เพื่อสร้างความเสมอภาค และความเข้มแข็งของชุมชน

4. คณะกรรมการฯ ควรมีการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ เรื่องการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าและสร้างรายได้ให้ชุมชน

5. คณะกรรมการฯ ควรมีการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อม เรื่องการบริหารจัดการขยะที่เป็นระบบ เพื่อให้ชุมชนสะอาด เป็นระเบียบ

6. คณะกรรมการฯ ควรมีการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านความปลอดภัยและสถาบัน โดยอาศัยความร่วมมือของคนในหมู่บ้าน ในการแสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อสถาบันหลักของชาติในวาระโอกาสสำคัญต่าง ๆ เพิ่มความถี่ในการจัดเวรยาม วัเคราะห์และกำหนดจุดเสี่ยงให้ครอบคลุมทั้งหมู่บ้าน เพื่อป้องกันและลดเหตุอันตรายในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7. คณะกรรมการฯ ควรมีการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมตัดสินใจในการดำเนินงานของหมู่บ้าน เพื่อให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและเข้าร่วมกิจกรรมของหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาทฤษฎีและปัจจัยแห่งความสำเร็จในการนำหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้ในแต่ละบริบทที่แตกต่างกันของชุมชน

2. ควรศึกษารูปแบบการประเมินผลเชิงปฏิบัติการและเครื่องมือติดตามผลที่ใช้งานง่าย และสามารถนำผลที่ได้ไปปรับปรุงแผนงานได้อย่างทันทั่วทั้งที่และมีประสิทธิภาพ

3. ควรศึกษาเกี่ยวกับการนำหลักธรรมอื่นมาประยุกต์ให้การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน เช่น อิทธิบาท 4 สังคหวัตถุ 4 และทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ 4 เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กัมพล เพ็ชรล้อมทอง และคณะ. (2564). กระบวนการสร้างชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืนแบบพึ่งพาตน. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 6(12), 354–368.
- ฉันทนา แสงสุวรรณถาวร. (2565). การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเพื่อยกระดับเป็นหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบ : กรณีศึกษา บ้านกำแพงดิน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(2), 56–69.
- พระคาร์ดินัล อติบฑุโท (ทองน้อย) และพระครูนิวิฐศีลขันธ. (2563). การบริหารจัดการเชิงเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ตามหลักอปริหานิยธรรมในเขตเทศบาลตำบลทุ่งน้อย อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 3(2), 27–40.
- พระราชบัญญัติจัดระเบียบบริหารหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง พ.ศ. 2522. (2522, 10 พฤษภาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 96 ตอนที่ 75. หน้า 18.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.
- เมธิชัย ริมสกุล และคณะ. (2568). การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้าน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน โดยการประยุกต์ตามหลักอปริหานิยธรรม. *วารสารสันตยาภิวัฒน์*, 3(2), 228–243.
- สำนักกิจการความมั่นคงภายใน. (2567). ทำความรู้จัก !! หมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (หมู่บ้านอพป.). สืบค้นเมื่อ 12 พฤศจิกายน 2567 จาก <https://multi.dopa.go.th/isab/news/cate8/view536>.
- สำนักงานสถิติจังหวัดน่าน. (2567). รายงานสถิติจังหวัดน่าน พ.ศ. 2567. น่าน: สำนักงานสถิติจังหวัดน่าน.
- Yamane, T. (1973) *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row.